

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Verlengen looptijd project Plattelandscoaches	TELEFOONNUMMER	0610881164
DATUM	24-05-2022	E-MAILADRES	nicole.lemlijn@provincie- utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-1010685761-86	DOMEIN/OPGAVE	LLO
VAN	Nicole Lemlijn	TEAM	AVP
NUMMER PS	PS2022RGW	PORTEFEUILLEHOUDER	Sterk en Van Muilekom
COMMISSIE	Ruimte, Groen en Water/Wonen		
BIJLAGEN	Geen		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

Voor het project Plattelandscoaches hebben Provinciale Staten € 3,167 miljoen beschikbaar gesteld. Van dit budget zal aan het einde van de looptijd (mei 2023) naar verwachting € 1,4 miljoen resteren. Omdat de inzet van plattelandscoaches duidelijk in een behoefte voorziet en hoog gewaardeerd wordt, zullen Gedeputeerde Staten in de zomernota 2022 een verzoek doen om het resterende budget beschikbaar te houden voor een verlenging van het project tot mei 2026.

Inleiding:

Aanleiding

In november 2020 is het project Plattelandscoaches gestart met een looptijd tot mei 2023. Het doel van het project is een bijdrage te leveren aan de transitie van de landbouw en de asbestsanering in combinatie met zon op het dak.

In de Statenbrief van 21 januari 2020 is als uitgangspunt door GS meegegeven: Het begeleidingsaanbod richt zich primair op stimulering van de landbouwtransitie en de aanpak van asbestdaken; waar mogelijk liften andere beleidsdoelen mee, zoals energietransitie, aanpak VAB's en ondermijning, versterking van de verbinding stad-land, sociale ondersteuning en verbetering van de luchtkwaliteit.

Aanvullend hierop heeft voormalig gedeputeerde Bruins Slot bij de nadere invulling van het project aangegeven dat er ook ruimte zou moeten zijn voor 'economisch rendabele landbouw' en 'persoonlijk welbevinden'. Dit vanuit de gedachte dat 'je niet groen kunt doen als je rood staat' en dat 'relaties en persoonlijk welbevinden' essentieel zijn voor het maken van toekomstbestendige keuzes.

Daarbij is destijds bewust voor vraaggerichte en onafhankelijke coaching gekozen: "de begeleiding zal het meest effectief zijn als de begeleider/coach een onafhankelijke rol heeft en niet namens een organisatie optreedt. De wensen/ideeën van de ondernemer/eigenaar staan voorop; de coach denkt mee en regelt (indien nodig) de inzet van gespecialiseerde adviseurs. De coaches zijn onafhankelijke begeleiders die niet "gestuurd" zijn om de doelgroep onder druk te zetten."

Deze opzet is in nauw overleg met de partners tot stand gekomen, waarmee het draagvlak voor het project groot is. Bij aanvang van het project was de inschatting dat een coachtraject gemiddeld € 5000,- zou bedragen en dat met het beschikbare budget zo'n 600 trajecten konden worden aangeboden. Op basis van de huidige ervaringen verwachten we echter dat tot medio 2023 zo'n 400 ondernemers zullen deelnemen. Dit heeft te maken met de latere opstart van het project (door corona en de aanbestedingsregels) maar ook met het feit dat deelname vraaggericht is, en dus afhankelijk van een op dat moment aanwezig behoefte. Door deze lagere aantallen en de gemiddelde lagere kostprijs per traject dan oorspronkelijk begroot, zal er in mei 2023 een resterend budget van € 1,4 miljoen zijn. Omdat blijkt dat de inzet van coaches in een duidelijke behoefte voorziet en hoog gewaardeerd wordt, stellen we voor dit bedrag te benutten voor verlenging van het project.

Gezien de omvang van deelname en de waardering mag het project als een succes worden beschouwd. Bovenstaande gekozen aanpak maakt wel dat er slechts beperkt kan worden gestuurd op de thema's. De coaches worden maandelijks via een kennis- en interviewsessie van 3 uur bijgepraat over de diverse ontwikkelingen, waaronder de energiemaatregelen. Daarnaast hebben enkele coaches zich gespecialiseerd op dit werkterrein en zijn er specialisten inzetbaar. Met deze gerichte communicatie wordt ervoor gezorgd dat de coaches alle actuele informatie hebben waarmee ondernemers 'verleid' om actief met de transitie aan de slag te gaan.

Belang

Als provincie staan we voor de realisatie van een aantal grote maatschappelijke opgaven. De transitie van de landbouw en het behoud van een vitaal platteland hangen voor een groot deel af van de motivatie en mogelijkheden van de agrarische ondernemers. Vanwege alle ontwikkelingen op Europees, landelijk, provinciaal en lokaal niveau is het voor veel agrarische ondernemers steeds lastiger om een haalbaar perspectief te ontwikkelen en toekomstgerichte keuzes te maken. Om hen daarbij te ondersteunen, zetten we sinds 2020 plattelandscoaches in. Dit gebeurt op basis van de principes onafhankelijk en vraaggericht. Met de inzet van onafhankelijke plattelandscoaches kiezen we voor een toekomstbestendige beweging die gebaseerd is op de intrinsieke motivatie van de ondernemer. Het doel is een haalbaar perspectief voor de toekomst te ontwikkelen en het herwinnen van vertrouwen. Op deze wijze werken we aan de beweging die nodig is voor het behoud van een vitaal platteland en kunnen we een impuls geven aan de verduurzaming van de landbouw en asbestsanering.

Concrete probleemstelling

De inzet van plattelandscoaches voorziet in een duidelijke behoefte. Deelnemers aan de coachtrajecten geven aan dat de coachtrajecten hen daadwerkelijk ondersteuning bieden bij het nemen van toekomstbestendige keuzes. Uiteraard wordt de behoefte aan een coachtraject bepaald door concrete vragen en is daarom tijd en situatie afhankelijk. Gezien de uitdagingen die ook in de (nabije) toekomst op de agrarische ondernemers afkomen en de landelijke en provinciale ambities met betrekking tot de landbouw transitie en de vitaliteit van het landelijke gebied, zal de behoefte aan coaching ook na mei 2023 onverminderd groot zijn. We zijn daarom van mening dat verlenging van het project met de inzet van de resterende middelen gerechtvaardigd is. We zullen daarom in de zomernota 2022 een voorstel voor een begrotingswijziging indienen. We doen dit in de zomernota en niet in de kadernota omdat het gaat om verlenging van bestaand beleid met bestaande middelen. Indien uw Staten instemmen, dan voorkomen we dat er vanaf het einde van dit jaar geen nieuwe trajecten meer starten.

Toelichting:

Opgaven

We streven naar een maatschappelijk gewaardeerde, vitale en duurzame landbouw en een versnellingsaanpak van de sanering van asbestdaken. In het landelijk gebied en op de boerenerven komen zeer veel maatschappelijke opgaven samen op het gebied van milieu, energie, bodemdaling, biodiversiteit, klimaat en waterkwaliteit. Opgaven die met elkaar samenhangen en soms ook botsen. Een effectieve aanpak vereist maatwerk, een integrale benadering en een oprechte aandacht voor de uitdagingen waar de boer voor staat. Het project Plattelandscoaches voorziet hierin.

Coaching helpt transitie

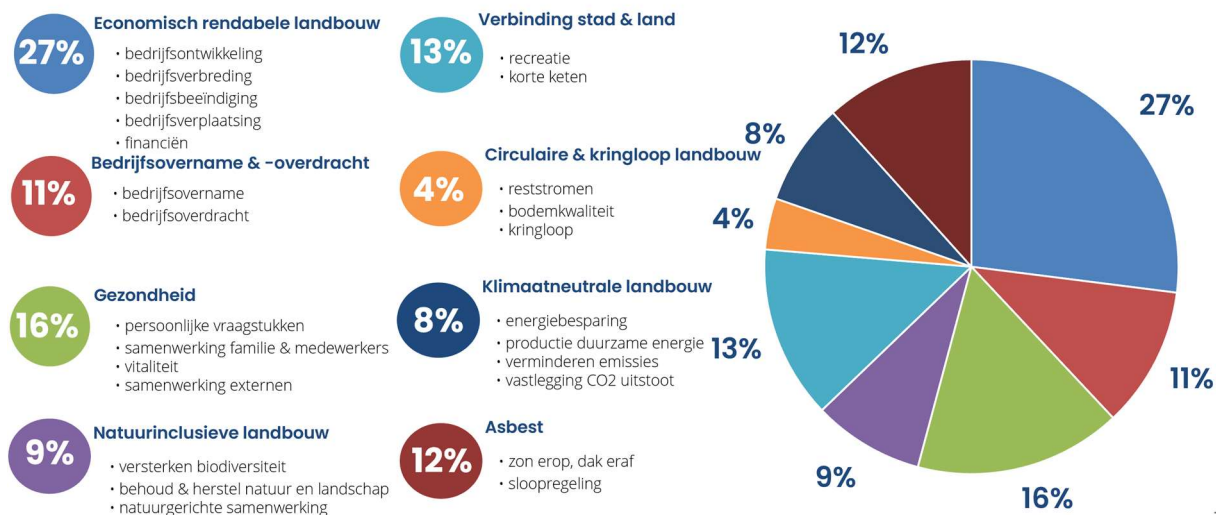
Een transitie (die invulling geeft aan de opgaven) krijgt alleen brede steun als voor boeren een duidelijk en langjarig richtpunt bestaat, waarop zij hun handelen kunnen baseren. Dit geldt zowel voor de oudere ondernemers als de jongeren. Het aantal bedrijven met een bedrijfshoofd dat ouder is dan 50 jaar en geen opvolger heeft, ligt in de provincie Utrecht in 2020 op 910 (ca 39% van het totale aantal agrarische bedrijven). Tegelijkertijd is er de groep jonge ondernemers die wil bijdragen aan de transitie naar duurzame landbouw, maar ook een rendabel bedrijf wil voeren. Meer grond, eco-diensten of meer toegevoegde waarde creëren kan een oplossing zijn.

Door de gesprekken met onafhankelijke plattelandscoaches zien ondernemers kansen om stappen te zetten die tot vitaliteit leiden. Hiermee ontstaat de beweging die belangrijk is voor de noodzakelijke transitie.

Resultaten

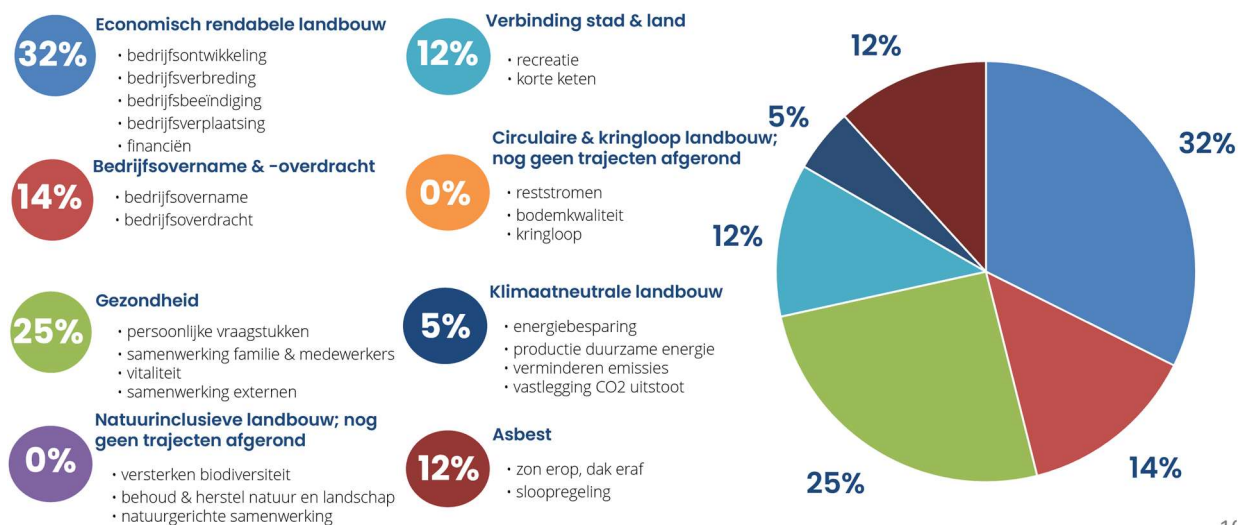
Medio mei 2022 hebben 260 deelnemers van het coachingsaanbod gebruik gemaakt. Bij 200 hiervan hebben de eerste gesprekken plaatsgevonden (de zogenaamde 0-meting). Bij deze metingen worden de thema's benoemd waar men op gecoacht wenst te worden.

Coachingthema's bepaald in 1e gesprekken

Inmiddels zijn 56 trajecten afgerond met een 1-meting. Met de 1 meting wordt de geboekte progressie gemeten op thema's waarop de deelnemer is gecoacht. Hierdoor wordt het resultaat en de bijdrage van het project meetbaar gemaakt van iedere individuele deelnemer en de ontwikkelingen op zijn/haar erf en/of agrarisch bedrijf. Op de thema's asbest, verbinding stad & land, gezondheid, economisch rendabele landbouw (waaronder bedrijfsbeëindiging), bedrijfsovername & -overdracht en klimaatneutrale landbouw zijn trajecten afgerond. Op de thema's natuurinclusieve landbouw en circulaire landbouw & kringlooplandbouw zijn (nog) geen trajecten afgerond.

Resultaten na 1-meting (52 eindmetingen)

Van de afgeronde trajecten bedroeg de gemiddelde doorlooptijd 11 maanden. Bij 79% van de afgeronde trajecten wordt de 1e fase (25 uur) volledig benut. 52 % van de deelnemers kiest ook voor deelname aan de 2e fase (18 uur) en betalen hier een eigen bijdrage van € 32 per uur voor. Na afronding van een traject vindt een 1-meting plaats waarin de geboekte progressie wordt gemeten. De resultaten van deelnemers zijn zéér positief (op basis van 52 afgeronde trajecten). De trajecten worden gemiddeld beoordeeld met een 8,7 en 93% van de agrariërs raadt andere boeren deelname aan.

Enkele resultaten:

- 66% van de deelnemers waar asbest onderwerp van gesprek was, heeft het asbest gesaneerd of doet dit binnen 2 jaar;
- 80% van de deelnemers waar verbinding tussen stad en land onderwerp van gesprek was, weet deze verbinding te versterken met het starten/uitbouwen van recreatie en korte keten activiteiten;
- 100% van de deelnemers met persoonlijke vraagstukken geeft aan zich goed geholpen te voelen;
- 82% van de deelnemers waar economisch rendabele landbouw onderwerp van gesprek is, geeft aan een helder toekomstperspectief te hebben en te investeren in het verder ontwikkelen en/of verbreden en/of te beëindigen van hun bedrijf passend binnen het gebiedsproces;
- 79% van de deelnemers waar overdracht onderwerp van gesprek is, geeft aan na de coaching en begeleiding de bedrijfsoverdracht/overname met vertrouwen in gang te zetten.

De aanpak biedt een goede mogelijkheid om de afstand tussen boer en overheid te verkleinen. Ook de relevante stakeholders zoals LTO, AJK, Collectieven, NMU, gemeenten, en de Rabobank spreken hun waardering uit. Zij zijn nauw betrokken geweest bij de opzet van het project en nemen deel aan de kerngroep waar de voortgang wordt besproken.

Begeleiden bij transitie blijft ook komende jaren van belang.

Het huidige landbouwsysteem is in 70 jaar geworden tot wat het nu is. De realisatie van toekomstige opgaven zal ook tijd vragen. De behoefte aan ondersteuning blijft daarmee onverminderd aanwezig. Daarnaast moet voor een ondernemer ook de tijd rijp zijn om deel te nemen aan een coachtraject. Persoonlijke ontwikkelingen als ook de bedrijfssituatie en locatie, leeftijd en gezinssituatie spelen hierbij een rol. De transitie-ambitie in het regeerakkoord zal eveneens leiden tot een grotere druk op agrarisch ondernemers om keuzes te maken, en daarmee tot een aanhoudende behoefte aan ondersteuning door coaches. Omgekeerd zal het project Plattelandscoaches kunnen bijdragen aan de gewenste transitieversnelling. Dus een wederkerige relatie tussen de transities en inzet van coaches.

Doelgroep

Er zijn 2.300 agrarisch ondernemers actief in de provincie Utrecht. Met de verlenging van de looptijd van het project kunnen opnieuw ruim 300 trajecten aangeboden worden. Hoewel het streven is om nieuwe agrarische ondernemers en erfeigenaren te interesseren voor deelname aan een coachingstraject, mogen ook degene die al deelgenomen hebben zich aanmelden. De gedachte hierachter is dat in een agrarische onderneming zeer diverse onderwerpen kunnen spelen die van belang zijn voor de beoogde transitie. Zo is wellicht in het eerste traject tijd besteed aan het beëindigen van het bedrijf door ouders, c.q. de opvolging. Bij fase 2 is mogelijk behoefte om de mogelijkheden van kringlooplandbouw nader te onderzoeken. De opgaven vanuit het regeerakkoord kunnen eveneens tot nieuwe coachvragen leiden. Vooralsnog is de huidige opzet van het project een doeltreffende al zouden we graag meer effect zien op de thema's natuurinclusief, circulaire landbouw en klimaat. Tijdens de eerst volgende maandelijkse sessie met de coaches zal dit met hen worden besproken. We gaan blijven de resultaten en ontwikkelingen volgen om te beoordelen of een wijziging van de opzet wenselijk is. Dit om de middelen zo goed mogelijk in te zetten.

Financiële consequenties:

Voor het huidige project Plattelandscoaches is in totaal € 3,167 miljoen beschikbaar gesteld waarvan 50% gefinancierd vanuit Milieu (meerjarendoel 3.4.9: Het ontwikkelen en realiseren van een versnellingsaanpak van asbestdaken in de provincie Utrecht) en voor 50% vanuit Natuur en Landbouw (meerjarendoel 2.4.1: De landbouw is meer circulair, natuur-inclusief, klimaatneutraal én economisch rendabel).

De verwachting was dat met dit budget 600 trajecten gerealiseerd kunnen worden, uitgaande van € 5.000 per traject. Inmiddels wordt duidelijk dat 400 trajecten realistischer zijn en dat de kosten globaal € 4.000 per traject bedragen. Dit leidt tot de volgende bijstelling:

	Real 2020	Real 2021	Begr 2022	Begr tot mei 2023	Totaal
Totaal benodigd	€ 137.221	€ 539.673	€ 595.840	€ 281.787	€ 1.554.520
Beschikbaar	€ 137.221	€ 728.000	€ 1.454.000	€ 848.000	€ 3.167.221
Resteert	0	€ 188.327	€ 858.160	€ 566.213	€ 1.612.700

Vanwege de bijstellingen resteert € 1,612 miljoen van het oorspronkelijke budget. In de jaarrekening 2021 is het niet-bestede deel van € 188.000 onderdeel van het saldo van baten en lasten dat zal worden gestort in de saldireserve. Voor het project resteert dan € 1,424 miljoen.

Hiervan is 50% begroot bij meerjarendoel 3.4.9 (asbestdaken) en 50% bij meerjarendoel 2.4.1 (circulaire, natuur-inclusieve, klimaatneutrale én economisch rendabele landbouw). Wij achten het verantwoord om het resterende bedrag in te zetten, zodat het project 3 jaar kan worden voortgezet; van juni 2023 t/m mei 2026. Vanwege de looptijd van het programma "Asbestdaken op nul in 2030" tot en met 2023 worden de betreffende middelen vanaf 2024 overgeheveld van meerjarendoel 3.4.9 naar meerjarendoel 2.4.1.

De uitgewerkte instrumenten voor de asbestverwijdering kunnen ook na 2023 nog worden ingezet.

Inzet middelen juni 2023 – mei 2026:

Juni t/m dec 2023	2024	2025	Tot mei 2026	Totaal
€ 303.000	€ 462.000	€ 462.000	€ 197.000	€ 1.424.000

Op basis van de huidige ervaringen kunnen met dit budget zo'n 300 tot 340 trajecten worden aangeboden. Een exacte inschatting is lastig, het project is immers vraaggericht. Enerzijds is het 'laaghangende fruit' geplukt. Anderzijds is de bekendheid van het project flink toegenomen, kan de mond-tot-mondreclame haar werk doen en is de urgentie door landelijke maatregelen hoog. Indien de vraag groter blijkt, dan zal dit tijdig worden gemeld, inclusief een voorstel/verzoek voor aanvullende middelen.

Vervolgprocedure / voortgang:

In de Zomernota 2022 zal de meerjarige begrotingswijziging aan uw Staten ter vaststelling worden voorgelegd. We zullen u daarbij ook voorstellen om het project Plattelandscoaches, in lijn met de Nota Reserves en voorzieningen (2022), te classificeren als een project waarvan het niet-bestede deel van de middelen jaarlijks overgeheveld kan worden via de bestemmingsreserve 'Meerjarige programma's en projecten' (functie: egaliseren).

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen